

BISERICA SI SCOALA

REVISTA OFICIALA A

On. Direcțiunea Liceului „M. N. Coarță” Arad

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Demian Tudor

ABONAMENTUL
Pentru particulari pe 4000 lei.

† Protopopul Procopie Givulescu

De pe bolta vieții noastre bisericești și naționale din Ardeal s'a prăbușit iarăși o stea luminoasă. Suntem dezolați.

Falnicii stejari cari au predominat întinsul mărețelor păduri ale codrilor noștri românești, se rostogolesc unul după altul. Unde sunt legendarele figuri arădane, în sufletul cărora a clocotit și s'a frământat toată drama politică, religioasă, culturală și istorică a mândrului nostru Ardeal? Cine le va lua locul? Cari din corifeii zilelor noastre, vor purta înainte cu demnitatea celor dispăruți, stindardul nădej-dilor și al biruințelor noastre?

Aceste semne de mari întrebări ne fulgeră gândurile triste, când pe răbojul vremurilor maștere, încreștăm o nouă și dureroasă pierdere.

Aradul redeșteptării noastre, Aradul vechiu focar de cultură și progres, izvor nescut de lupte furtunoase și de biruințe glorioase a rămas orfan.

Protopopul Procopie Givulescu dela Radna s'a stins incet, domol, ca o candelă solitară, care în fața sfântului chivot și-a consumat ultimul strop de oleu. A adormit senin, între făclii aprinse și între icoane cu străluciri indiușetoare, cu conștiința datoriei împlinite. Nimic surprinzător. Clipa solemnă o aștepta el însuși, cu resemnare apostolică, murmurând rugăciuni ferbinți, cari să-i fie puntea de trecere la viața vecinică în brațele Mântuitorului Hristos.

Suflet nobil și plin de finețe, caracter sobru, minte ageră, logică clară, maniere distinse și elegante, au fost buchetul de flori alese, cari au împodobit și au dat un farmec deosebit părintelui Givulescu. Inima lui bună, care o viață întreagă a pulsat mai mult pentru durerile altora, n'a avut în vocabularul său

vorbe de dispreț și de calomni pentru nimeni. Dragostea și devotamentul său pentru Biserică și neam, apoi desăvârșitele sale calități l-au ridicat pe cele mai înalte trepte ale vieții noastre publice și sociale. Casa lui deschisă și ospitalieră, era des cercetată de persoane marcante ca: Episcopi, familia Mocioni, miniștri, senatori, deputați și diplomați, cu cari defunctul întreținea legături de prietenie.

Viața sa de luptător aprig și fără șovăire, s'a identificat încă din tinerețe, în mod definitiv, cu năzuințele și aspirațiile cele mai strălucite ale neamului nostru: *unirea Ardealului cu țara mamă*. Incopciat organic în aceasta măreață realitate națională, prota Givulescu a mers înainte și în România întregită, cu aceiași lipsă de cotituri, cu același simț real și cu același instinct de conservare, cari au alcătuit patrimoniul sacru al Românilor arădani.

La fel și în ierarhia bisericească a avut o ascensiune vertiginoasă, ajungând de vreme membru și deputat în toate corporațiunile noastre bisericești. A fost deputat și în Congresul național-bisericesc din București. Protopopul Givulescu a fost toată viața sa un valoros și priceput colaborator al Episcopilor Goldiș, Pap, Comșa și Magieru, având în sufletul său un puternic rezervor de simțire și de viață preoțească și românească. Împreună cu răposaii protopopi: Dr. Putici dela Timișoara, Dr. Trailescu dela Chișineu, Păcățianu dela Comloș și Georgea dela Ineu, au fost considerați nu numai crema preoțimei noastre din eparhia Aradului, dar și podoaba și mândria preoțimei parohiale din întreg Ardealul. Insușirile sale l-au ridicat pe părintele Givulescu și în viața politică la o prestanță deosebită, care i-a adus în mai multe rânduri fotoliul de senator în Corpurile Legiuitoare.

Pe protopopul Givulescu l-am cunoscut la redacția ziarului Tribuna din Arad, unde împreună cu marii bărbați și luceferi ai neamului: Goldiș, Ciorogariu, Goga, Pop-Ciceo, Suciu, Slavici, Rusu-Șirianu și alții, împleteau în fire de aur, stropite cu lacrimi și sudori de sânge, istoria plină de sbucium și grele suferințe a oropsitului nostru popor din Ardeal. Intre accentele de durere și revoltă, marii noștri vizionari întrezăreau orizontul împurpurat, pe care strălucea limpede farul gândurilor și al aspirațiilor noastre naționale.

Meritele câștigate de protopopul Givulescu pe terenul înfăptuirii unității noastre naționale, au fost recunoscute de guvernele țării, cari împreună cu regele Ferdinand, l-au distins cu mai multe decorații.

Viața lui altruistă și curată, sufletul și

manierele sale eminente, l-au făcut: bun părinte, un sincer prieten, și un mare sprijinitor al preoților săi din protopopiatul Radna. Amintirea lui scumpă, lasă inimile preoților săi brăzdate de dureri sincere și de regrete unanime.

La plecarea regretatului protopop din viața pământească, Biserica românească din eparhia Aradului și din Ardeal, în semn de omagiu și pietate, își închină stindardul îndoliat peste mormântul proaspăt din Radna.

Iar noi crainicii adevărurilor coborate din Cer, împreună cu credincioșii noștri, de pe mândrele plaiuri ale eparhiei Aradului, preamărim exemplul de pură abnegație și de înălțare sufletească, lăsat nouă ca scumpă moștenire de vrednicul protopop Procopie Givulescu.

Protopop S. STANA

Din Pastoralele de Paști

Din pastorala I. P. S. Mitropolit NICOLAE al Ardealului

Învierea Domnului este izvorul întregii noastre nădejdi. Având convingerea că Domnul a înviat, toată viața noastră în mijlocul acestei lumi se schimbă. Lumea aceasta nu ne mai poate înlănțui prin ispite și nu ne mai poate însăimânta prin năcazurile și poverile ei. Credința în învierea Domnului și siguranța învierii noastre ne dă putere să ne ridicăm mai presus de puterile acestei lumi, ne dă îndrăznire față de ea și curaj ca să mărturisim că mai presus de viața pământească este viața din cer și mai tare decât lumea este Stăpânul Hristos care a biruit-o, înfrângând și uneltele ei, cari sunt păcatul și moartea.

Cea dintâi dovadă despre această putere și îndrăzneală pe care o dă învierea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, o avem în schimbarea ce s'a petrecut în sufletele Apostolilor îndată după scularea Domnului din morți și după înălțarea Lui la cer. Știm cât de fricoși s'au arătat ei și cum s'au împrăștiat în toate părțile când L-au judecat pe Domnul și L-au dus la moarte. Dar îndată ce-au aflat că Învățătorul lor a înviat s'au umplut de un curaj nemaipomenit și au pornit să cucerască lumea și să înfrunte toate împotrivirile și dușmăniile ei, numai cu puterea cuvântului lor. S'a petrecut atunci în ființa lor o schimbare adâncă, ale carei țării nu pot fi omenești, ci numai dumnezeiești. În ei se coborîse puterea dumnezească a Domnului Hristos, Duhul Lui, care da inimii lor cuvânt de mărturisire curajoasă, iar cuvântului putere de pătrundere în suflete.

Puterea, hotărîrea și lumina ce izvora din ființa lor umplea de uimire pe toți cari îi vedeau

și-i ascultau, fie că voiau să primească propovăduirea lor, fie că nu voiau. Când, de pildă, Petru și Ioan, au fost duși în fața adunării arhierilor și bătrânilor pentru că vindecaseră un olog, au mărturisit înaintea lor cu atâta hotărîre pe Hristos, încât înșiși aceia au recunoscut că puterea lor o au Apostolii din împreuna petrecere cu Hristos. „Și văzând îndrăznirea lui Petru și a lui Ioan și știind că oameni necărturari sunt și simpli, se mirau și îi cunoșteau pe dânșii că cu Iisus fuseseră“. Îndrăznirea celor doi Apostoli dădea pe față chiar și pentru cei necredincioși pe Hristos care trăia și lucra în ei. Această îndrăznire și înflăcărarea cuvântului lor de mărturisire, care ieșea de pe buzele lor fără împedecare, îi uimea chiar pe învățații cărturari cu atât mai mult, cu cât știau că Petru și Ioan sunt niște oameni fără carte și fără destoinicie la vorbă și-i făcea să-și dea seama că Hristos grăește prin ei. Prin îndrăznirea Apostolilor se străvedea ca printr'un geam de sticlă Hristos, chiar pentru cei ce nu voiau să creadă în El.

Căci cu adevărat Hristos care nu fusese cu ei numai până la răstignire, ci era cu ei și dela înviere încoace, prin sălășluirea Sa înlăuntrul lor, le prefăcuse, le înolse și le imputernicise toată ființa lor. Minteia lor Il vedea acum limpede pe Iisus, inima lor Il iubea încât erau în stare să se uite pe ei, iar voința lor căpătase atâta tărie și îndrăzneală încât nimic nu mai putea să-i oprească de a-L mărturisi. Ei erau stăpâniți de încredințarea că Hristos e totul și omul, dacă e ceva, este numai prin Hristos. Pentru ei era limpede „că nu este alt nume sub

cer dat între oameni, întru care să ne putem mântui" (Fapt. Ap. 4, 12). Ei nu-și mai trăiau lor, ci lui Hristos; ba chiar nu mai erau ei cei ce trăiau, cugetau, grăiau și lucrau, ci Hristos trăia în ei, cugeta, grăia și lucra (Galateni 2, 10), mai bine zis Hristos prin Duhul cel Sfânt al Său. Iar fiindcă erau întru Hristos și Hristos în ei, erau „făptură nouă”, toate cele vechi ale lor au trecut și toate „nouă s'au făcut” (I Cor. 5, 17).

Dar dacă aceasta a fost urmarea învierii Domnului pentru Apostoli, să luăm seama oare tot aceasta este și pentru noi? Oare mărturisim și noi cu aceeași îndrăzneală pe Hristos? Se vede oare și din gândurile, din cuvintele, din faptele noastre că suntem cu Hristos? Căci așa trebuie să fie viața creștinului: să se vadă în ea Hristos. Toată purtarea noastră trebuie să fie o mărturisire a lui Hristos, un văl subțire prin care să vadă toți cei cari vin în preajma noastră pe Hristos. Înainte de toate să avem îndrăzneala a-l mărturisi pe El, cum au avut Petru și Ioan. Căci mai ales din aceasta se vede dacă suntem cu Hristos, dacă viețuim cu El, dacă ne însoțește în toți pașii vieții noastre. De suntem ai lui Hristos, de trăim cu El, să dăm dovadă tuturor că evanghelia Lui, că Duhul Lui are aceeași putere de a schimba sufletul omenesc, în rândul întâi sufletul nostru și apoi prin al nostru pe al altora. Numai în felul acesta ne putem face și noi cuceritori de suflete pentru Hristos, cum s'au făcut Apostolii. Viața noastră prin îndrăzneala mărturisirii, prin curăția ei, trebuie să fie o carte deschisă din care să vadă și cei îndoelnici și cei necredincioși că suntem cu Hristos. El să strălucească în faptele noastre, cum strălucește sufletul prin ochi.

Greutățile și năcazurile vremurilor de azi să nu ne împedeze dela o astfel de viață cu Hristos Domnul, dela o astfel de mărturisire a Lui. Dimpotrivă, ele să ne fie un îndemn și mai hotărâtor la aceasta, știut fiind că un om și un popor care poartă pe Hristos în suflet, toate sarcinile le duce mai ușor, iar scăparea lumii de greutăți nu o poate aduce decât trăirea după voia lui Dumnezeu. Domnul sălășluindu-se în noi ne va face să ne pară mai neînsemnate și mai ușoare poverile acestei vieți. Prin El vom câștiga nădejde în vremuri mai bune și putere de a lucra cu mai mult spor la învingerea lipșurilor . . .

Din Pastorală P. S. Episcop NICOLAE al Clujului

Din îndurarea Celui atotputernic, luminatul praznic al Învierii Domnului însemnează din nou cerul sufletelor noastre. După șapte săptămâni petrecute în post și rugăciune mai cuvioasă decât cea de obiște, ne găsim din nou la îmbelșugata masă a celui mai mare ospăț duhovnicesc din câte ne îmbie, cu dărniciie largă, sfânta noastră Biserică.

Ospățul se ține în sfintele noastre lăcașuri, ale căror încăperi răsună de cântarea creștineștii noastre biruințe: *Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din mormânturi viață dându-le.*

Îndeobște ospetele își au chemații lor. Nu oricine poate fi de față la ele și nu oricine poate gusta din dulceața lor. Ospățul Învierii este al tuturor. Toți se pot sătura din belșugul lui: și bogatul și săracul, și cărturarul, și necărturarul, și dreptul, și păcătosul, și slobodul, și robul. De aceea maica noastră Biserică, prin glasul sfântului Ioan Gură-de-Aur, ne cheamă pe toți la masa cea duhovnicească a sfințelor Paști: „Masa este plină, ospătați-vă toți. Vițelul este mult, nimenea să nu iasă flămând. Toți vă îndulciți la ospățul credinței. Toți luați bogăția bunătații. Nimenea să nu plângă pentru sărăcie, că s'a arătat împărăția cea de obiște. Nimenea să nu se tânguiască pentru păcate, că iertarea a răsărit din groapă. Nimenea să nu se teamă de moarte, că ne-a slobozit pe noi moartea Mântuitorului”.

Iată, iubii mei fii sufletești, tâlcul limpede și înaripat al praznicului Învierii lui Hristos; iată dumnezeiasca obârșie a bucuriei noastre negrăite. Prin preacurata jertfă a Mântuitorului am fost scoși din robia păcatului și a morții și făcuți din nou părtași împărăției lui Dumnezeu.

Toate robiiile sunt rele, fiindcă toate sunt împreunate cu necazuri și cazne, cu suferințe și dureri. E rea robia culturală, că te ține în întunericul neștiinței; e rea robia economică, fiindcă te priponește în sărăcie neagră; e rea robia politică, fiindcă îți răpește unul dintre cele mai sfinte drepturi pe care le-a lăsat Dumnezeu făpturii sale cuvântătoare — libertatea. Dar cea mai cumplită robie în care poate să cadă cineva este totuși robia păcatului. Căci dacă'n mijlocul celorlalte robii măcar sufletul omului se poate simți slobod, păcatul, când a pus stăpânire peste noi, ne ticăloșește și ne îmbrânțește spre moarte și trupul și sufletul. Apoi, robia trupului se sfârșește în veacul de acum, câtă vreme robia sufletului prin păcat — fără căință și iertare — se prelungește și în veacul care va să vină.

Cine-și dă seama de aceste adevăruri și le cumpanește însemnătatea, acela va prețui după cum se cuvine jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos și dumnezeiasca iubire din care a izvorit aceasta jertfă; în același timp el va lăuda în toate zilele vieții sale învierea Domnului, fiindcă ea e chezașia învierii noastre, a celor ce ne hrănim din aceiași „pâine cerească” și ne împărtășim din același „pahar al vieții”.

Dar numai a acestora. Căci cu toate că mântuirea s'a săvârșit prin jertfa lui Hristos, din rodirile ei nu se împărtășesc decât cei credincioși în cuvânt și în faptă. Mai ales în faptă, după cuvântul Evangheliei sfinte: »Nu cel ce-mi zice Doamne, Doamne,

va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui meu care este în ceruri» (Mat. 7, 21).

Mântuirea ne-a venit în dar, fără nicio vrednicie a noastră. Ni s'a dat numai nemărginita dragoste a Tatălui celui din cer. Nu căința omului a chemat darul; nu îndreptarea lui a rodit iertarea păcatului neascultării; nu răstignirea celui pătimas pe crucea spovedaniei scăldate în lacrimi ferbinți a adus învierea omului din mormântul cel întunecat al greșelilor lui, ci numai părinteasca iubire a lui Dumnezeu pentru făptura sa rătăcită.

Deci, iubiții mei fii sufletești, Hristos este cel ce ne-a răscumpărat, cu preț scump, din robia păcatului. Slobozi fiind acum să nu ne mai facem robi nimănui. Nici să nu ne ma lăsăm târați pe căile prăpăstioase ale patimilor, ci să ne lăsăm purtați pe calea cea dreaptă și izbăvitoare care este Hristos și'n toate zilele vieții noastre întru împlinirea credincioasă a poruncilor lui să ne nevoim. Că poruncile lui sunt sfinte și folositoare mântuirii noastre, iar poruncile pornirilor noastre celor rele ne ispitesc spre moarte.

În voia Domnului să umblăm chiar și atunci când ea ne cheamă pe „calea cea strâmtă și cu scârbe“, pe calea suferinței istovitoare. Că și Hristos uumai umblând pe această cale și trecând prin moarte a străbătut la strălucita sa înviere. De multe ori sfaturile lui Dumnezeu ne par ciudate și din cale afară de greu de împlinit. Nici atunci să nu ne ferim de ele, fiindcă oricât de neînțelese ar fi, tot spre binele nostru cel veșnic ne sunt date...

Muzica Sfintei Învieri

„Cuvine-ne dar, să mărim a Ta'ngropare Doamne, căci cu patimile Tale ne-ai scos din iad și din stricăciune toți ne-amisbăvit“.
(Starea II-a).

Cu zece ani în urmă, lumea creștină a avut fericita ocaziune să privească pe ecran spectaculoasa prezentare a biruinței creștine, în filmul american „In semnul Crucii“ regizat de marele dramaturg Cecil B. de Mille.

Originalul filmului este păstrat în Capela Sixtină ca un document de venerație pe care lumea modernă a închinat-o sfinților martiri ai creștinismului. Ceeace a ridicat la maximum valoarea acestui film, a fost muzica strict originală bisericească ce a acompaniat pelicula dela un capăt la altul al filmului. Muzica religioasă inspirată în întregime din textul biblic al Sfintelor Patimi, notată și armonizată de creatorul înainte mergător al muzicii bisericești de stil componistic, italianul *Monteverde*.

Muzica lui Monteverde este urmarea fidelă a muzicii religioase bisericești arhitecturată de Ambrosiu și Grigorie. Curentul gregorian în afară de melodia

obișnuită de biserică a creat un simbol muzical sacru, inspirat exclusiv din evenimentele premergătoare *Răstignirei*.

În muzica gregoriană notată cu neume (punctus, virga, podatus, torculus...), textul biblic a produs o muzică atât de sublimă, încât secole de-arândul a străbătut timpul, fără a lăsa nimic din constituția sa originală. În timp ce clasicismul exploatează portativul modern la maximum, „Cantus firmus gregorian rămâne la vechiul său sistem de portativ cu 4 linii.

Motivele sacre ale muzicii gregoriene au inspirat pe cei mai de seamă compozitori clasici. Iohan Seb. Bach, părintele muzicii scrise bisericești, se inspiră din muzica Capelei sixtine a lui Monteverde scriind cele două „*Pasiuni*“ după Sf. Ioan și Matei. Cine a fost în măsură să audieze aceste compoziții în stil deosebit (Cor, orchestră și orgă) poate să-și dea mai bine seama de valoarea fără seamăn a inspirației lui Bach.

Este demn de reliefat faptul, în urma căruia această muzică din occident a trecut la noi fără a fi alterată simțitor. Asemănarea de motive, ritm și frazare a muzicii lui Monteverde, Ambrosie și Grigorie chiar și cu aceea a lui Bach, cu muzica Bisericii de Răsărit, este atât de mare încât un bun cunoscător vede în „leitmotivul“ acestei muzici, aceeași origine, același izvor și mai presus de toate același motiv de inspirație: „Patimile Domnului“.

Muzica bizantină și mai târziu cea psaltică au atins la superlativ valoarea melodiei textelor sfinte. Aplicarea textului la melodia transmisă prin grai viu și ulterior prin notațiune este atât de perfectă încât nimeni nu-i poate aduce vreo critică.

Imaginația compozitorului rus Tschaikowsky în „*Credeu*“ în fraza muzicală „... și a pățimit și s'a îngropat...“ produce o stare sufletească atât de încordată, precum și o viziune puternică, încât oricine a văzut tabloul pictat pe Sf. Antimis, poate să-și imagineze întreaga dramă ce s'a petrecut pe Golgotha înainte cu 20 de veacuri.

Înțeleptul căătăreț Macarie cu urmașul său Petre Efesul și toți ceilalți cântăreți bisericești români, au notat pe psaltichie jalea din fața Crucii Mântuitorului, în modul cel mai perfect. Care ochi nu lacrimază la auzul melodiei: „Primăvară dulce, Fiul meu cel dulce...“.

Compozitorul, întristat de patima cea mare a Mântuitorului, privește spre mormântul rece al Celui fără de păcat și intonează melodia minoră: „În mormânt, viață, fosta-i pus Hristoase...“

Melodia acestui imn este identică cu aceea a textului gregorian: „Dulce lignum, dulces clavos, dulce...“ (Feria Sexta în parascvea).

Compozițiile inspirate din Patimile Domnului au fost și sunt creații cu aceiaș notă de tristețe și profundă adâncire a subiectului. Ceiace este mai interesant însă, trebuie reliefat și anume: prelucrarea

OSTIA Bisericii

muzicală (tematică), apropierea de sfârșitul final: Invierea. Compozitorii au cercetat în amănunțime text-biblic, atât cel al Noului Testament cât și al Vechiului Testament, pregătind Invierea după proorocii. Modulațiile sunt întocmite în așa fel încât se întrevede precis bucuria ce va veni după moartea Domnului. Imnele funebre, care predomină în tonalități minore profunde, nu sunt asemenea imnelor menite să arate o situație disperată a morții, sau a sfârșitului fatal, ci dimpotrivă, pregătesc în mod firesc bucuria tuturor oamenilor care prin această moarte vor fi scoși din acest pericol, vor fi mântuiți. Lumina cea mare dela Invierea Domnului este pregătită de compozitorii bisericești întocmai unei aureole solare, ce prevede seninătate și lumină, în timp ce furtuna răstoarnă și distruge totul în calea sa.

Dela Monteverde până în zilele noastre, Invierea Domnului este exteriorizată în muzică în cea mai sublimă formă, melodică și ritmică. Melodia nu prezintă motive de lamentații, ci de speranțe, iar lacrimile sunt de pocăință și nu de disperare. Procesiunea Invierii este evidențiată într'un tempo de marș funebru, însă melodia nu produce jale ca la înmormântare. Accentele cad precis fără șovăiri, așa cum sunt cunoscute în: „Invierea Ta Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri...”. În muzica lui Grigorie sau Monteverde se cânta: „Resurrexi et adhuc sum Aleluia...”.

Modulația dela mod minor la cel major, este așteptată în mod firesc. Bucuria este de nedescris. Porțile s'au deschis, imnul cel mare urmează: „Hristos a înviat...”. Monteverde a avut melodic aceeași inspirație: „Cristus resurgens ex mortuis, jam non moritur, Aleluia...” (F. IV. Post Pascha). În cantul gregorian, „Domineca Resurrectionis” notează pe portativ: „Haec dies, quam fecit Dominus: exultemus et laetemur in ea...” Noi cântăm aceeași melodie atât pe psaltichie cât și pe note liniare: „Ziua invierii să ne bucurăm popoarelor...”

Invierea Domnului a fost cel mai viu izvor de inspirație pentru toți compozitorii de predilecție bisericești formând un clasicism cu adevărat sacru.

Dela Capela Sixtină până la Weimar (Bach), dela Athos la cel mai modest schit din munții Moldovei, imnele Invierii produc aceeași bucurie și aceeași nădejde: Invierea. Catedralele și bisericuțele sunt încălzite de acelaș Duh. Tinerii și bătrânii cântă cu toții acelaș cor: „Hristos a înviat”.

Pr. I. Brândașiu

Despre ce să predicăm?

Duminecă în 5 Mai 1946 să vorbim despre: **PERSOANA MÂNTUITORULUI (I).**

Prin fața lui Iisus Hristos nu se poate trece cu indiferență.

Cine este acest nume, care abate cursul istoriei și schimbă soarta omenirii? Cine este acest perso-

nagiu, care atrage admirația și adorația unor ucenici care sunt gata să meargă pentru el până la moarte? Cine este acest om, al cărui operă înfruntă timpul cu milenii? Cine este Iisus Hristos?

Sunt pline bibliotecile pământului de cărțile care s'au scris despre Iisus Hristos. De un veac și mai bine însă, problema lui Iisus a stârnit atâtea discuții, a aprins atâtea controverse și a provocat atâtea scrieri, încât este cu neputință a le înșira. Teologi și laici, bărbați de știință și de litere, publiciști și tot felul de învățați: filologi, istorici, medici, filosofi, artiști, clerici, și politicieni, cu o nemai întâlnită pasiune, se avântă în discuții polemice și în scrieri savante despre Iisus Hristos, pe care o viață întreagă nu-ți mai ajunge să le poți consulta.

Cuprinși de un adevărat delir critic, au ciocănit oamenii în toate încheieturile Bisericii, au censurat toate paginile Evangheliei și au lovit cu târnăcopul în toți stâlpii creștinismului, ca să provoace spărturi. Au lucrat în câmpul faptelor empirice și a documentelor istorice cu principii și metode apriorice, au folosit „raționamente deductive în domeniul faptelor concrete” și au ajuns astfel la un rezultat trist din cale afară, la un bilanț care te ispitește „să declari în stare de faliment total, toată truda unui veac de cercetări neobosite, în domeniul exegezei și al criticii religioase” (St. Diamandi: Fiul lui Dumnezeu, I. p. 71).

Cu deosebire în teologia protestantă, fiecare „teolog” își are un Iisus al său, o evanghelie a sa, în care își „varsă conținutul propriei sale gândiri”; plăsmuiri, caricaturi și păreri care nu sunt două la fel și niciuna în concordanță cu documentele istorice ale creștinismului primar.

După cuprinsul lor general și după țintele pe care le urmăresc, toate scrierile despre „Viața lui Iisus” se pot grupa în trei categorii: 1. Scrieri care neagă divinitatea Mântuitorului (Renan, Soury, Binet-Sanglé, Barbusse, Loisy, Guignebert); 2. Scrieri care neagă istoricitatea Mântuitorului (Strauss, Drews, Bayet, Couchoud) și 3. Scrieri de caracter tradiționalist, în care se afirmă istoricitatea și divinitatea Mântuitorului (Goguel, Grandmaison, Didon, Bougoud, Fillion, Papini, Mauriac, St. Diamandi, D. Stăniloae).

Scrierile din categoria întâi consideră pe Iisus Hristos un om de proporții foarte variate. Unii autori îl consideră cel mai mare geniu și erou al lumii, o personalitate excepțională, împodobită cu toate virtuțile; alții îl consideră un om simplu, care nici n'a visat să ajungă ce-a ajuns; iar alții nu numai că îi contestă orice valoare personală, dar îi atribuie toate bolile și toate viciile. De exemplu, după Voltaire, Evangheliile nu sunt cărți istorice, Biserica (rom, catolică) e o „infamă” care trebuie strivită, iar Iisus Hristos, departe de a se fi declarat Dumnezeu, a fost un om supus greșelilor, „un drept plăcut lui Dum-

nezeu", „un țăran ceva mai luminat decât alții, care poate că nici nu știa ceti și scrie." — După E. Renan, Iisus după cum ni-l înfățișează Evangheliile — în parte greșite și legendare, — este „un om de proporții colosale", „o persoană sublimă care presidează destinul lumii", „un tip ideal și divin care nu este nici Dumnezeu nici om", o personalitate neîntrecută „între fiii oamenilor", dar o ființă care n'a făcut minuni, care nu s'a declarat Dumnezeu, — numai „legenda l-a îndumnezeit" — care a fondat panteismul și o morală fără originalitate. — După J. Soury, Iisus a fost un paralytic, un om care a vorbit și făcut absurdități, un halucinat care suferea de delirul grandorii: se lăsa măgulit cu titlul de Fiul lui Dumnezeu, a numit templul casa Tatălui său, în pustie s'a întreținut cu satana, a blestemat smochinul neroditor; deci e un geniu religios nebun, ca Socrate, Mahomet, Pascal, Newton, Ioana d'Arc. — După Bousset, Iisus a fost un taumaturg, un „doctor minunat", un chip „uman și simplu", pe capul căruia creștinătatea credincioasă a pus o coroană făurită din metale false. — După Guignebert, Iisus a fost un om plin de darurile lui Dumnezeu, figura lui însă, în toate trăsăturile ei originare, sub influența credinței în mesianitate și înviere, este total diformată. — După Lipsius, Iisus a fost un „iudeu pios", în jurul căruia s'au țesut diferite fabule și anecdote. — După Schmiedel, Iisus deși este „cea mai sfântă figură a istoriei", e totuși numai un om, al cărui viață a fost denaturată prin miturile, dogmele false și legendele evangheliilor sinoptice. — După Crooker, Iisus a reprezentat „suprema excelență morală", fals prezentată de vechea tradiție a Bisericii. — După Binet-Sanglé, „Evangheliile sunt opera unor oameni ignoranți, puțin inteligenți, naivi, săraci cu duhul, care povestesc în felul copiilor", iar Iisus un teoman, un nebun religios, fiul unor părinți degenerați, pentru că mergeau în fiecare an de Paști la Ierusalim, și... „devoțiunea este un semn al degenerescentei"; tatăl său „era probabil un alcoolic", iar el, fiul, un chip de om mic și slab, pentru că a intrat călare în Ierusalim și n'a putut să-și ducă crucea până pe Golgota; un tuberculos, pentru că atunci când a fost împuns cu sulița în coastă, a curs sânge și apă; un isteric, pentru că în grădină când se ruga, îi curgeau sudori de sânge; un somnoros, pentru că doarme în corabie în timp de furtună; un debil intelectual, pentru că „nu există niciun exemplu de raționament corect în cuvântările lui Iisus"; un om care suferea de mania persecuției; un teo-megaloman (stăpânit de ideia măririi divine), un entusiast care alterna între halucinații și extaze, ca la schimbarea la față și în Getsimani; un pretins inspirat, ca în predica feicirilor și în muștrările adresate fariseilor și cărturarilor; o figură patologică, pentru că postea; un nebun, pentru că scria pe pământ și-și închipuia că liniștește

marea; — vai — un homosexual, pentru că a spălat picioarele apostolilor și pentru că a invitat pe ucenici să mănânce trupul și să bea sângele său. Până și *tăcerea* Mântuitorului, în fața lui Casafa, Irod și Pilat, este interpretată ca un simptom de boală, ca o probă de „mutism". — După H. Barbusse, Iisus este „fiul Mariei", „un drept", „un om dumnezeiesc om", un revoluționar comunist, violent și *ateu*. Iată-ne ajunși așadar la culmea cinismului și a pervertirii morale...

Ca opera aceasta să fie desăvârșită, scrierile de categoria a doua consideră pe Iisus: sau un simplu mit, un nume de legendă fără existență istorică, sau un personaj de tot modest, un mic rebel, în jurul căruia s'au țesut o mulțime de povești, care au îmbrăcat viața lui anonimă în haina și aureola divinității.

E îngrozitor!... Fantastic!... Până unde merge impietatea față de o Persoană, care de aproape două milenii stăpânește istoria, și prin câte mijloace se încearcă profanarea unui Adevăr, care umple cerul de suflete și calendarul de sfinți și de martiri!... Câte capete, atâtea *părer*i, caricaturi și batjocuri.

E deadreptul revoltător, cum apreciază „raționaliștii" veacului din urmă persoana Mântuitorului... Fiul omului judecat de către fiii oamenilor!... Iți stă mintea în loc atunci când aili: câtă perfidie, câtă rea credință, câtă pasiune diabolică, muncă tendențioasă și știință falsă se întrebuintează ca persoana lui Iisus Hristos să fie desfigurată, adică prezentată *altfel* de cum ne-o înfățișează Evangheliile, astfel decum au văzut-o și crezut-o Apostolii, astfel de cum o cunoaște și mărturisește Biserica și creștinătatea de aproape douăzeci de veacuri. Alt și alt Iisus apare, în altă și altă ipostasă, ediție, după ediție și deceniu după deceniu. Ca în literatură, este o adevărată goană după „originalitate", după figuri „inedite", după teze senzaționale, antiteze și ipoteze „ingenioase", care în loc să pregătească drumul spre sinteză, îl împiedecă. Stăpâniți de idei preconceptuate și conduși de teorii proprii, subiective și deci neștiințifice, autorii vieților — atribuite lui Iisus — se învârtesc în vârtejul opiniilor personale și se cionesc în tot felul de contradicții, care îi desvăluie pe toți cât sunt de greșiți — unii lamentabil de greșiți — în tot ce cugetă și scriu despre Iisus Hristos. Toți s'au încălțit în ștele ipotezelor false, în hățișul erudiției sterpe și în labirintul interpretărilor fanteziste, încât s'au pierdut în mărunțișuri, li s'au împăenjenit ochii și au căzut victime ale pseudo-științei, pe care au servit-o cu devotamentul unor profeți mincinoși, care slujesc la altarele idolilor. În scrierile lor hristologice, după expresia lui Loisy, „e un adevărat turn al lui Babel, unde confuzia ideilor e încă mai mare decât

mulțimea limbilor.* Au desfăcut necredincioșii „petală cu petală floarea minunată a existenței lui Hristos“ ca să-l afle taina ființei; au lovit cu ciocanele în opera lui, închipuindu-și că pe calea aceasta vor afla, printre molozul dărămăturilor, pietrele scumpe din care este clădită Biserica sa. În loc să trăiască după modelul vieții lui divine, l-au întins pe masa de operații și în loc să caute focul dragostei care arde în viața și Evanghelia lui, s'au mulțumit să cerceteze cenușa de sub ruine și petele din soare**.

Un iubitor de curiosități (A. Schweitzer), la începutul veacului nostru, într'o lucrare de 401 pagini mari (intitulată: Von Reimarus zu Wrede), a făcut inventarul sistemelor raționaliste din ultimii o sută treizeci de ani, despre Iisus Hristos și despre Evanghelie, și la capătul anchetei recunoaște sincer că toate aceste sisteme au reușit într'un singur punct: să-și dea reciproc loviturile de moarte. „Nu există altceva mai negativ — concluder el — decât rezultatele anchetei (critice) privitoare la Iisus“.

Adversitățile, variațiile nenumărate și „imaginile desfigurare ale lui Hristos“ mai au totuși un merit: ne conving și mai mult că scrierile care prezintă pe Mântuitorul într'o lumină adevărată sunt cele alcătuite pe baza documentelor istorice ale veacului său. Mai precis: *știința pură, cea mai riguroasă și mai obiectivă, ne obligă să recunoaștem că singurele biografii autentice ale vieții și operii Mântuitorului sunt Evangheliile*, completate cu celelalte scrieri ale Vechiului și Noului Testament; că singura instituție care are dreptul și misiunea de a ne vorbi despre Iisus este Biserica și că singurii martori ai lui Iisus care trebuiesc luați în considerare sunt contemporanii, în primul rând apostolii și creștinii care au mers pentru El până la moarte. *Mărturia apostolilor, credința Bisericii și lumina Evangheliei*, acestea sunt cele dintâi, cele mai bune și cele mai convingătoare dovezi autentice și izvoare neîndoelnice, despre istoricitatea și divinitatea Mântuitorului. Orice abatere

* St. Diamandi: „Unul va susține că nu vede nicio urmă de minune în viața lui Iisus; un altul se va opri numai asupra acelor cazuri de vindecare pe care le socotește posibile; anumiți autori vor încerca să explice întreaga viață a lui Iisus, cu ajutorul mitologiei babiloniene; alții vor recurge la eshatologia iraniană; o parte dintr'ansii e incredințată că cea mai bună explicație o găsești în instinctul creator al comunității primitive, fără să ne lămurească însă în chip deslușit, cum s'a format această comunitate“.

„Unii pun accentul numai pe latura morală a religiei, lui Iisus Hristos; alții insistă asupra părții eshatologice și apocaliptice. Anumiți autori vor acorda o importanță din, ce în ce mai mare și celor mai obscure secte religioase, care au sălășluit cândva în jurul bazinului mediteranean, tinzând să facă din religia creștină un sincretism religios, adică un ghiveciu, în care fiecare găsește tot felul de burueni cu iz religios“ (*Fiul lui Dumnezeu*, I, p. 163).

** St. Diamandi: „De două mil de ani, piatra nestimată a creștinismului rezistă într'una acestor izbiri care se țin lanț. Se rup ciocanele de atâta întrebuințare, cad istoviți robotarii de atâta caznă, se schimbă mereu echipa de lucru, se folosesc unelte noi, dar rezultatul rămâne același; nici dinamita nu poate să nimicească splendoarea acestei puteri nestimate“ (Op. cit. p. 489).

dela aceste căi „ne aruncă în bezna incertitudinilor, pe terenul alunecos al ipotezelor“ (I. Fruma).

Apelăm întâi la cuvântul Bibliei, în special la autoritatea și mărturia Noului Testament, ca să ne răspundă la întrebarea: Cine este Iisus Hristos?

Mai întâi ne răspund *profețiile mesianice*. Sunt în Vechiul Testament o seamă de profeții, care anunță cu multe veacuri înainte venirea Mesiei. După aceste profeții Mesia se va naște dintr'o fecioară din seminția regelui-profet David în Betleem și va crește în Nazaret; va întemeia o religie nouă, un nou testament, o împărăție veșnică; va vesti adevărul mântuirii și va face minuni; va intra sărbătorește în Ierusalim, călare pe asin și aici, deși nevinovat și fără de păcat, va fi vândut cu 30 de arginți, va pătimi până la moarte pentru păcatele poporului; va fi bătut, batjocorit și răstignit între tâlhari, apoi va fi îngropat, va învia și se va înălța deadreapta Tatălui. Astfel schițată de către profeți viața și activitatea Mesiei, este vădit că toate profețiile lor s'au împlinit cu o precizie matematică, geografică și psihologică *unică* în toată istoria omenirii, în persoana Mântuitorului Iisus Hristos. Nu mai există în istoria omenirii un personaj, a cărui viață să poată fi urmărită înainte de a se naște, dela cinci veacuri, până peste 2-5 milenii... Studiul profețiilor ne duce la concluzia și convingerea îndubitabilă că Iisus Hristos este Mesia-Mântuitorul, trimisul lui Dumnezeu așteptat de popor, pentru a-l elibera din împărăția întunecului, din lanțul păcatului și din robia morții.

Noul Testament, cu deosebire Evanghelia, nu numai ne istorisește viața și ne descrie opera mântuitoare a lui Iisus Hristos, din care se vede limpede că El este mai mult decât om, dar ne mărturisește că El este Dumnezeu *întrupat*, Dumnezeu *înomenit*, ca să umanizeze și să mântuiască omenirea. Ca niciun alt om, Iisus Hristos are clară conștiința mesianității și a divinității sale. Când Samarineanca îi spune că așteaptă pe Mesia care va spune toate, Iisus îi răspunde cu o autoritate incomparabilă: „**Eu sunt, cel ce vorbesc cu tine**“ (In 4, 25—26). Când Iudeii îl întreabă: „Până când ne scoți sufletul? Spune-ne fără sfială, de ești tu Hristos“... El le răspunde categoric: „**Eu și Tatăl una suntem**“. Din pricina acestui răspuns, considerat hulitor, Iudeii au vrut să-l ucidă îndată cu pietre, „căci tu, om fiind, te faci Dumnezeu“ (In 10, 24—33). În fața sanhedrinului, a procuratorului în pretoriu și în fața crucii, la întrebarea pusă sub jurământ de către Caiafa, dacă El este *Hristos Fiul lui Dumnezeu*, Iisus răspunde cu o dumnezeiască autoritate în glas: „**Eu sunt**“... (Mc. 14, 62; Mt. 2, 63—64). Cuvinte și mărturii mai clare din gura Mântuitorului, despre sine, nu se pot aduce.

Tot așa de clare sunt și mărturisirile Apostolilor despre Iisus Hristos. Apostolul Petru răspunde

în numele tuturor apostolilor: „*Noi am crezut și am cunoscut că tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu cel viu*” (In 6, 69; Mt. 16, 16), nume care era dat — și îl primiseră și apostolii — din cer, *prin descoperire* dela Tatăl (Mat. 16, 17), la bunavestire (Lc. 1, 30—35), la botez (Mt. 3, 16—17) și la schimbarea la față (Mt. 17, 5). Apostolul Andrei recunoaște în El pe *Mesia*, adică Hristos (In 1, 41). Apostolul Filip află în Iisus din Nazaret „*pe acela despre care a scris Moise în lege și proorocii*” (In 1, 45). Apostolul Natanail îi zice: „*Rabbi, tu ești Fiul lui Dumnezeu*” (In 1, 49). Apostolul Toma exclamă umilit și credincios: „*Domnul meu și Dumnezeul meu*” (In 20, 28). Apostolul Pavel învață că Iisus Hristos „*este peste toate, Dumnezeu binecuvântat în veci*” (Rom. 9, 5), „*chipul lui Dumnezeu cel nevăzut, întâi născut înainte de toată făptura*” (Col. 1, 15), „*strălucirea slavei și chipul ființei lui Dumnezeu*” (splendor gloriae et figura substantiae: Evr. 1, 1—3), „*marele Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos*” (Tit 2, 13), în care „*locuște trupește toată plinătatea (plenitudo) Dumnezeirii*” (Fil. 2, 9), „*Dumnezeu arătat în trup*” (I Tim. 3, 16). Apostolul și evanghelistul Ioan numește pe Iisus Hristos Dumnezeu, Cuvântul întrupat: „*Dumnezeu era Cuvântul...*” (In 1, 1). „*Și Cuvântul trup s'a făcut și s'a sălășluit între noi și am văzut slava lui, slavă ca a singurului născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*” (In 1, 1). Intregă Evanghelia Sf. Ioan, cea mai desăvârșită apologie a Dumnezeirii Mântuitorului, „*s'a scris ca să credem că Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu și, crezând, vrea să avem în numele lui*” (In 20, 31). Tot evanghelistul și teologul Ioan rezumă pe toți apostolii, când scrie: „*Noi am văzut și mărturisim că Tatăl a trimis pe Fiul, Mântuitor al lumii. Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne în el și el în Dumnezeu*” (I In 4, 14—15).

Pe lângă aceste mărturisiri, mai sunt în Noul Testament locuri în care se atribue lui Iisus Hristos însușiri divine și cult religios, care se cuvin numai lui Dumnezeu. Așa sunt *preexistența*: „*Proslăvește-mă, Părinte, la tine însuși, cu slava pe care am avut-o la tine mai înainte de a fi lumea*” (In 17, 5); *omniprezenta*: „*Unde sunt doi sau trei adunați în numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor*” (Mt. 18, 20); *atotștiința*: „*Toate îmi sunt date dela Tatăl meu și nimeni nu cunoaște pe Fiul afară de Tatăl, nici pe Tatăl nu-l cunoaște nimeni afară de Fiul și căruia va voi Fiul să-i descopere*” (Mt. 11, 27); *atotînțelepciunea*: „*În El sunt ascunse toate visteriile înțelepciunii și ale cunoștinței*” (Col. 2, 3); *neschimabilitatea*: „*Cerul și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece*” (Lc. 21, 23); *atotputernicia*: „*Datu-mi-s'a toată puterea în cer și pe pământ*” (Mt. 28, 1); *veșnicia*: „*Eu sunt mai înainte de a fi Avraam*” (In 8, 58) și „*mai înainte de a fi lumea*” (In 17, 5, 24); „*Eu sunt Alfa și Omega*” (Apoc. 1, 8). — În virtutea acestor atribute, care ne descopăr divinitatea persoanei și a operii Mântuitorului, El re-

vendică pentru sine *cult dumnezeiesc*: iubire, credință, rugăciune, închinare, adorare, întocmai ca și pentru Tatăl: „*Toți să cinstească pe Fiul, precum cinstește pe Tatăl. Cel ce nu cinstește pe Fiul nu cinstește pe Tatăl, care l-a trimis*” (In 5, 23). „*Să nu se tulbure inima voastră. Credeți în Dumnezeu și în mine credeți... Credeți-mă că eu sunt în Tatăl și Tatăl în mine*” (In 14, 1, 11). De mă iubește cineva, păzi-va cuvântul meu și Tatăl meu îl va iubi” (In 14, 28). „*Orice veți cere în numele meu, aceea voi face, ca să se proslăvească Tatăl în Fiul*” (In 14, 13; 16, 23). „*În numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, și al celor cerești și al celor pământesti și al celor dedesubt și să mărturisească toată limba, că Iisus Hristos este Domn întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl*” (Fil. 2, 10—11).

Pe temeiul profețiilor împlinite, a Evangheliiei, a crucii și a învierii, la porunca și după exemplul Lui, Biserica rânduește *cultul* lui Iisus și formulează *crezul*, în care mărturisim, până în ziua de astăzi, credința „*într'unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut care din Tatăl s'a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat... Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire... s'a întrupat... a pățimit și s'a îngropat, și a înviat...*”

Informațiuni

MULȚUMITĂ ARHIEREASCĂ. P. S. Sa Părintele Episcop Andrei mulțumește pe această cale tuturor celor ce i-au adresat urări de sfințele sărbători ale Învierii Domnului și le răspunde cu creștinescul: Adevărat a înviat!

■ SF. PAȘTI AU FOST SĂRBĂTORITE LA ARAD într'o atmosferă de spiritualitate religioasă deosebit de înălțătoare. Slujba sf. Învieri a fost slujită în biserica catedrală la orele 4 dimineața de către Prea Sfințitul Părinte Episcop Andrei, înconjurat de un sobor de 24 protopopi și preoți și 3 diaconi, de față fiind toate autoritățile civile și militare, precum și un număr impresionant de credincioși. La sfârșitul slujbei s'a făcut tradiționala sărutare a icoanei sf. Învieri și s'a împărțit credincioșilor sf. Paști.

În prima zi de Paști, sf. Liturghie a fost slujită de către P. S. Părinte Episcop, înconjurat de un sobor de 12 protopopi și preoți și 2 diaconi, răspunsurile liturgice fiind date de corul Armonia condus de Dl. Alexandru Șerban. La priceasnă a predicat P. S. Părinte Episcop.

A doua zi de Paști sf. Liturghie a fost slujită tot de către P. S. Părinte Episcop, înconjurat de un sobor de 10 protopopi și preoți și 1 diacon, răspunsurile liturgice fiind date de corul bisericesc al tinerimii din Arad-Pârnea, condus de Părintele diacon Mircea Emandi, cor care de fapt a dat răspunsurile și la slujba sf. Învieri. La priceasnă a predicat I. P. C. Părinte Iconom Stavrofor Florea Codreanu, Protopopul Aradului.

Credincioșii cari au participat la aceste sfinte slujbe în număr deosebit de mare, au avut și de astădată prilejul de aș înduhovnici sufletele și de aș întări și mai mult credința în dumnezeirea Celui a cărui Înviere s'a prăznuit cu atâta revărsare de bucurie și lumină cerească.